

**Akcijski načrt
»Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana«
za obdobje od 2016 do 2018**

Ljubljana, maj 2016

VSEBINA

SEZNAM KRATIC	2
I. UVOD.....	3
II. PREGLED STANJA PO POSAMEZNIH PODROČJIH	7
1. Integracija načela enakosti spolov.....	7
2. Procesi odločanja	8
3. Ekonomska neodvisnost	9
4. Usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja.....	11
5. Tradicionalne družbene vloge in stereotipi o ženskah in moških.....	13
6. Socialna vključenost ranljivih skupin žensk in moških.....	14
7. Preprečevanje nasilja nad ženskami.....	15
8. Strpnost do LGBT skupnosti.....	16
III. CILJI AKCIJSKEGA NAČRTA IN UKREPI ZA NJIHOVO URESNIČEVANJE	17
IV. VIRI.....	23
V. SPREMLJANJE IZVAJANJA AKCIJSKEGA NAČRTA IN POROČANJE O IZVEDENIH UKREPIH.....	23

SEZNAM KRATIC

EPSA	Evropska nagrada za javni sektor
EU	Evropska unija
Cene Štupar – CILJ	Javni zavod Cene Štupar - Center za izobraževanje Ljubljane
KMVVI	Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja
KPNU	Komisija za poimenovanje ulic in naselij
KŽ	Kabinet župana
LGBT	lezbijke, geji, biseksualne in transspolne osebe
MOL	Mestna občina Ljubljana
MS MOL	Mestni svet Mestne občine Ljubljana
MU MOL	Mestna uprava Mestne občine Ljubljana
NVO	nevladna organizacija
OGDP	Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet
OK	Oddelek za kulturo
OPVI	Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje
OZSV	Oddelek za zdravje in socialno varstvo
ReNPEMŽM	Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških
RRA LUR	Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije
SMU MOL	Sekretariat mestne uprave
SODMS	Služba za organizacijo dela Mestnega sveta
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TL	Turizem Ljubljana
ZEMŽM	Zakon o enakih možnostih žensk in moških
ZOD	Zavod za oskrbo na domu Ljubljana
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZVarD	Zakon o varovanju pred diskriminacijo

I. UVOD

Enakost spolov je temeljna človekova pravica in osnovna vrednota vsake demokracije. Enakost spolov pomeni, da imamo vsi, ne glede na spol, enake možnosti in priložnosti za uresničevanje svojih potencialov in pravic na vseh področjih življenja (političnem, izobraževalnem, ekonomskem, socialnem, kulturnem, zdravstvenem in zasebnem). Prava enakost tako pomeni enako porazdelitev udeležbe, resursov, moči in odgovornosti med obema spoloma.

Zakonodaja je sicer pomembno orodje za promocijo enakosti spolov, vendar velikokrat zaradi tradicionalnih in zgodovinskih okoliščin, formalna zagotovitev enakih pravic ni zadostna za doseg prave enakosti spolov. Za doseg prave enakosti spolov je potrebno strukture, ki ovirajo enakost, izpodriniti, spremeniti ali odstraniti. Tako je med drugim potrebno implementirati zakonodajo in mehanizme, ki dopuščajo posebno obravnavanje posameznikov in posameznic, ki so v podrejenem položaju zaradi svojega spola.

Zakonodaja in ukrepi za promocijo enakosti spolov morajo biti narejeni tako, da vsakemu posamezniku oz. posameznici omogočijo enake možnosti za sprejemanje svojih odločitev ne glede na spol. Cilj je tako, da mora imeti vsak možnost sprejemati svoje lastne odločitve brez spolnih stereotipov in zaviralnih struktur, ki omejujejo posameznikove ali posamezničine odločitve. Pri tem je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da so ženske in moški heterogeni skupini, in da obstajajo tudi posamezniki in posameznice, ki se s svojo spolno identiteto ali spolnim izrazom ne identificirajo z nobeno od teh dveh kategorij.

Slovenija se je k izvajanju politike enakosti spolov zavezala s podpisom različnih mednarodnih sporazumov, sprejemom evropskega pravnega reda ter nacionalne zakonodaje. Tako je Slovenija z Zakonom o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02; v nadaljnjem besedilu: ZEMŽM) dobila krovni zakon na področju enakosti spolov, ki določa skupne smernice oz. temelje za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti spolov na posameznih področjih družbenega življenja.

V 30. členu ZEMŽM je opredeljena tudi vloga lokalnih skupnosti: *»samoupravne lokalne skupnosti spodbujajo in ustvarjajo enake možnosti v okviru svojih pristojnosti ter pri sprejemanju ukrepov in aktivnosti, pomembnih za ustvarjanje enakih možnosti, upoštevajo vidik enakosti spolov«*. V ta namen je župan leta 2007 imenoval koordinatrico MOL za enake možnosti žensk in moških (v nadaljevanju koordinatrico), ki ima po zakonu naslednje naloge:

- sodeluje pri pripravi in izvajanju nacionalnega programa za enake možnosti, ki se nanaša na lokalne skupnosti,
- predlaga ukrepe in aktivnosti na področju ustvarjanja enakih možnosti ter
- ima svetovalno vlogo pri oblikovanju rešitev v smislu ustvarjanja enakih možnosti.

Cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakosti spolov v Sloveniji na posameznih področjih določa Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020 (Uradni list RS št. 84/15, v nadaljnjem besedilu: ReNPEMŽM15-2), ki je bila v državnem zboru sprejeta 27. oktobra 2015 in je drugi tovrstni dokument v Sloveniji (prva resolucija za obdobje 2005-2013). Temeljni namen je izboljšati položaj žensk oziroma zagotavljati trajnostni razvoj pri uveljavitvi enakosti spolov na vseh področjih življenja, predvsem pa se stremi k dosegu:

- a) odprave neravnovesij med spoloma ter spolne segregacije na področju zaposlovanja in odpravljanja brezposelnosti,
- b) izboljšanja položaja žensk in moških na področju socialne vključenosti,
- c) odprave ovir za doseganje lažjega usklajevanja poklicnega in družinskega oziroma zasebnega življenja,
- d) č) odprave vrzeli med spoloma in spolne segregacije v izobraževanju,
- e) odprave neenakosti v znanosti in visokem šolstvu,
- f) odprave stereotipov v družbi, zlasti v medijih, kulturi in športu,

- g) izboljšanju zdravja žensk in moških,
- h) odprave ovir za doseganje uravnotežene zastopanosti žensk in moških na različnih področjih političnega in družbenega življenja,
- i) ničelne strpnosti do nasilja nad ženskami,
- j) okrepitev vključevanja vidika spola v slovenske razvojne, mirovne in druge zunanjepolitične pobude.

V samem nacionalnem programu je sicer samoupravna lokalna skupnost omenjena le enkrat, in sicer v poglavju družba znanja brez spolnih stereotipov, podpoglavje Spolna občutljivost jezika. Tam je navedena kot sodelujoči organ pri dosegu cilja: *Povečanje spolne občutljivosti rabe jezika*. Gre predvsem za to, da se v pisnih in govornjenih besedilih uporabljata obe slovnični obliki – tako moška kot ženska.

Konkretne naloge in aktivnosti za doseganje ciljev in izvajanje ukrepov bodo opredeljene v periodičnih načrtih, ki se pripravljajo vsaki dve leti in tudi natančneje določajo časovni rok ter način izvedbe posameznih nalog in aktivnosti. V Periodičnem načrtu za leti 2016 in 2017 je načrtovanih 46 ukrepov.

V praksi se za doseganje ciljev in uresničevanje enakosti spolov uporabljata dva pristopa, in sicer integracija načela enakosti spolov v vse politike in programe ter posebni ukrepi (npr. pozitivna diskriminacija, spolne kvote), ki se medsebojno dopolnjujeta.

Pri doseganju enakosti spolov v družbi, ima lahko lokalna samouprava pomembno vlogo. Na lokalni ravni se namreč oblikujejo neposredne možnosti izobraževanja in zaposlovanja, dostop do ponudbe različnih storitev in infrastrukture, oblikuje se družbeno in kulturno okolje ter možnosti neposredne družbene in politične participacije. Enakost spolov tako lahko lokalna samouprava spodbuja na različne načine - kot načrtovalka, ustvarjalka in izvajalka politike, kot delodajalka ter kot zgled za druge lokalne in nacionalne strukture.

Mestna občina Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: MOL) ima že veliko dobrih praks na področju enakosti spolov, k še boljšemu izvajanju politike enakosti spolov pa lahko doprinesemo s sprejetim akcijskim načrtom. Gre za prvi akcijski načrt za enakost spolov v MOL, ki je pripravljen na podlagi *Smernic za enakost žensk in moških v lokalnem razvoju (2007)*¹ in *Akcijskega načrta za enakost spolov v lokalni skupnosti – Smernice za pripravo (2013)*. Akcijski načrt je razdeljen na 8 področij – prvih sedem področij se ukvarja z enakostjo spolov, osmo področje pa je bilo dodano zaradi povečane zaznave homofobnosti in transfobnosti v zadnjem času in poudarja strpnost do različnih spolnih usmerjenosti ter spolnih identitet in izrazov:

- Integracija načela enakosti spolov v lokalni skupnosti
- Procesi odločanja
- Ekonomska neodvisnost
- Usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja
- Tradicionalne družbene vloge in stereotipi o ženskah in moških
- Socialna vključenost ranljivih skupin žensk in moških
- Preprečevanje nasilja nad ženskami
- Strpnost do LGBT skupnosti

Pri vsakem področju je najprej na kratko opisano področje, povzeto po zgoraj navedenih Smernicah, analizirano trenutno stanje na tem področju v MOL ter določene prioritete in cilji na tem področju v predlaganem obdobju. Cilji po posameznih področjih skupaj z ukrepi, posameznimi aktivnostmi, kazalniki, nosilci aktivnosti ter rokom izvedbe so nato opredeljeni v skupni tabeli ukrepov. Čeprav je akcijski načrt razdeljen na različna področja, pa med njimi prihaja tudi do povezav - npr. spolna segregacija v poklicnem okolju je posledica tudi

¹ Smernice so nastale v okviru mednarodnega projekta »Enakost spolov v lokalnem razvoju«, ki je bil skupni projekt Luksemburga, Danske in Slovenije.

tradicionalnih izobraževalnih odločitev, na kar pa vpliva tudi šolski sistem in sistem predšolske vzgoje.

Najprej pa si pogledjmo nekatere splošne statistične podatke o prebivalstvu MOL na podlagi spola.

V Mestni občini Ljubljana je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SURS) na dan 1. januar 2016 imelo prebivališče 288.307 ljudi, od tega 138.564 (48,1 %) moških in 149.743 (51,9 %) žensk. Kljub povečanju števila prebivalstva v MOL, ostaja delež žensk in moških v zadnjih letih enak (tabela 1). Naravni prirastek prebivalstva je pozitiven (tabela 4) - v povprečju se rodi več fantov, višjo starost pa doživijo ženske (tabeli 2 in 3). Tudi selitveni prirastek je pozitiven – v MOL se priseli več ljudi kot se jih iz MOL odseli (tabela 5).

Tabela 1: Prebivalstvo MOL po spolu na dan 1. 7. v posameznem letu

Leto	Št. prebivalstva				
	Moški		Ženske		Skupaj
2010	135.134	48%	144.946	52%	280.080
2011	134.410	48%	145.488	52%	279.898
2012	134.731	48%	145.547	52%	280.278
2013	135.788	48%	146.953	52%	282.741
2014	137.211	48%	149.096	52%	286.307
2015	138.043	48%	149.304	52%	287.347

Vir: SURS

Tabela 2: Prebivalstvo MOL po starosti in spolu na dan 1. 7. 2015

Starost	Moški		Ženske		Skupaj
0-14 let	20.873	51,4 %	19.750	48,6 %	40.623
15-64 let	96.508	49,6 %	98.149	50,4 %	194.657
Nad 65 let	20.662	39,7 %	31.405	60,3 %	52.067
Skupaj	138.043		149.304		287.347

Vir: SURS

Tabela 3: Kazalniki strukture prebivalstva v MOL na dan 1. 7. 2015²

Kazalniki	Skupaj	Moški	Ženske
Povprečna starost	42,1	40,5	43,6
Indeks staranja	128,2	99,0	159,0
Delež prebivalcev, starih 0-14 let (%)	14,1	15,1	13,2
Delež prebivalcev, starih 15-64 let (%)	67,7	69,9	65,7
Delež prebivalcev, starih 65 ali več (%)	18,1	15,0	21,0
Delež prebivalcev, starih 80 ali več (%)	5,2	3,5	6,7

² **Indeks staranja** je razmerje med starim (stari 65 let ali več) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let), pomnoženo s 100. **Koeficient starostne odvisnosti** pove, koliko otrok in starejših prebivalcev je odvisnih od 100 delovno sposobnih. **Koeficient starostne odvisnosti mladih** je razmerje med številom otrok (0 do 14 let) in številom delovno sposobnih prebivalcev, torej prebivalcev, starih 15 do 64 let, pomnoženo s 100. Pove nam, koliko otrok je odvisnih od 100 delovno sposobnih prebivalcev. **Koeficient starostne odvisnosti starih** je razmerje med številom starejših (65 let ali več) in številom delovno sposobnih prebivalcev, torej prebivalcev, starih 15 do 64 let, pomnoženo s 100. Pove nam, koliko starejših je odvisnih od 100 delovno sposobnih prebivalcev.

Koeficient starostne odvisnosti	47,6	43,0	52,1
Koeficient starostne odvisnosti mladih	20,9	21,6	20,1
Koeficient starostne odvisnosti starih	26,7	21,4	32,0

Vir: SURS

Tabela 4: Naravno gibanje prebivalstva – podatki za leto 2014

Kazalnik	Število
Živorojeni - Skupaj	2891
Živorojeni - moški	1495
Živorojeni - ženske	1396
Umrli - Skupaj	2189
Umrli - moški	1046
Umrli - ženske	1143
Naravni prirast - Skupaj	702
Naravni prirast - moški	449
Naravni prirast - ženske	253
Živorojeni na 1.000 prebivalcev	10,1
Umrli na 1.000 prebivalcev	7,6
Naravni prirast na 1.000 prebivalcev	2,5

Vir: SURS

Tabela 5: Selitveno gibanje prebivalstva – podatki za leto 2014

Kazalnik	Število
Priseljeni iz tujine - Skupaj	3404
Priseljeni iz tujine - Moški	1921
Priseljeni iz tujine - Ženske	1483
Odseljeni v tujino - Skupaj	3068
Odseljeni v tujino - Moški	1807
Odseljeni v tujino - Ženske	1261
Priseljeni iz drugih občin - Skupaj	14828
Priseljeni iz drugih občin - Moški	7377
Priseljeni iz drugih občin - Ženske	7451
Odseljeni v druge občine - Skupaj	14515
Odseljeni v druge občine - Moški	7031
Odseljeni v druge občine - Ženske	7484
Skupni selitveni prirast - Skupaj	649
Skupni selitveni prirast - Moški	460
Skupni selitveni prirast - Ženske	189

Vir: SURS

II. PREGLED STANJA PO POSAMEZNIH PODROČJIH

1. Integracija načela enakosti spolov

Integracija načela enakosti spolov je strategija politike enakosti spolov, s katero se vidik enakosti spolov vključuje v vse ravni in v vse faze oblikovanja in izvajanja politik. Z integracijo načela enakosti spolov ta postane del vsakdanje politike, saj se pri pripravi in načrtovanju, odločanju, izvajanju in ovrednotenju političnih usmeritev in ukrepov upošteva specifični položaj žensk in moških. Vse politike in ukrepi se morajo oblikovati tako, da odpravljajo neenakosti med ženskami in moškimi ter prispevajo k vzpodbujanju enakosti spolov.

Slovenija je zavezo za integracijo načela enakosti spolov sprejela z zakonom (ZEMŽM), z resolucijo (ReNPEMŽM) ter s pristopom k izvajanju politike enakosti spolov na ravni EU in mednarodnih organizacij. Vloga občin je opredeljena v ZEMŽM. Tako morajo občine v okviru svojih pristojnosti spodbujati in ustvarjati enake možnosti žensk in moških ter pri sprejemanju ukrepov in aktivnosti, pomembnih za ustvarjanje enakih možnosti, upoštevati vidik enakosti spolov. Občine lahko tudi imenujejo koordinatorico oz. koordinatorja za enake možnosti. V MOL trenutno delujeta koordinatorica za enake možnosti in namestnik koordinatorice, ki sta zaposlena na Oddelku za zdravje in socialno varstvo.

Za uspešno izvajanje integracije načela enakosti spolov je potrebno zbirati in analizirati podatke o trenutnem položaju žensk in moških ter razmerju med spoloma. Statistični podatki ločeni na podlagi spola tako kažejo stanje in napredek ter so dober temelj za oblikovanje novih in ustreznih ukrepov in programov občin, ki bodo prispevali k enakosti spolov. Predvsem je to ključnega pomena na področjih, ki so pomembna za zagotavljanje blaginje prebivalc in prebivalcev, na primer trg dela in zaposlovanje, vzgoja in izobraževanje, zdravje, socialna varnost, ne-nasilje, zastopanost v politiki in v drugih procesih odločanja.

Spodbujanje in doseganje enakosti spolov je ključno tudi za trajnostni razvoj lokalnega okolja. Lokalni razvoj zajema različna področja, vključno s prostorskim načrtovanjem (npr. trgovine, vrtci in šole, delovna mesta, rekreacijski centri itd.), ponudbo prostočasnih storitev z aktivnostmi na prostem (npr. v parkih in na javnih površinah), socialno vključenostjo, vprašnji ekonomskega razvoja, prevoza in zagotavljanja stanovanj. Raziskave kažejo, da ženske v večji meri kot moški potujejo med službo, vrtcem oz. šolo in trgovino ter pri tem pogosto uporabljajo javni prevoz, moški se pogosteje kot ženske udeležujejo v prostočasnih dejavnostih (npr. rekreacija, druženje s prijatelji) (Smernice, 2007).

Občina tako mora zagotavljati, da se v strategijah prostorskega, transportnega, gospodarskega, okoljskega in drugega razvoja oblikujejo pogoji za polno uresničevanje enakih pravic in možnosti žensk in moških v njihovem vsakdanjem življenju. Pri načrtovanju, oblikovanju in izvajanju ukrepov in storitev, npr. glede zaposlovanja, pri dostopu do storitev in kulturnega življenja, javnega prevoza, izobraževanja ter družinskih obveznosti je tako potrebno upoštevati tudi specifične potrebe žensk in moških ter vidik enakosti spolov. Vidik enakosti spolov je tako npr. že vključen v Priročnik za organizacijo trajnostnih dogodkov.

Ukrepi v prihodnjih letih bodo tako predvsem šli v smer vključevanja vidika enakosti spolov v vse politike – tako pri pripravi kot pri izvajanju in spremljanju politik. Ta proces bo potekal postopoma. V prvi fazi bodo zaposleni Mestne uprave MOL (v nadaljnjem besedilu: MU MOL) spodbujeni k uporabi spolno občutljive rabe jezika v dokumentih MOL (predvsem uporaba obeh slovničnih oblik in smiselna uporaba jezika glede na spol, spolno identiteto oz. spolni izraz uporabnika oz. uporabnice storitev). Nediskriminatorna uporaba jezika tako vključujoče obravnava osebe ne glede na spol in spolno identiteto oz. izraz in prispeva k udeležanju enakosti spolov v družbi. Drugi ukrep pa bo postavitve spletne strani o enakosti spolov na spletno stran MOL, kjer se bodo objavljali različni članki, statistični podatki itd.

2. Procesi odločanja

Z vidika zastopanja različnih interesov in upoštevanja potreb različnih družbenih skupin je izrednega pomena, da sta spola uravnoteženo zastopana pri oblikovanju politik in v procesih odločanja na lokalni ravni. Ženske in moški ter njihove potrebe in vidiki morajo biti vključeni v procese oblikovanja in izvajanja politik.

Poleg zakonskih ukrepov za povečanje zastopanosti žensk v političnem in drugem odločanju na lokalni ravni, je potrebno odstranjevati tudi druge ovire, ki preprečujejo uravnoteženo zastopanost spolov ter različnih družbenih skupin. Te ovire so močno pogojene s stereotipi in tradicionalnimi vlogami žensk in moških v družbi, zato je potrebno ustvarjati širše družbeno in politično okolje, ki bo omogočalo lažji vstop in udeležbo žensk v političnem in drugem odločanju na lokalni ravni.

V zadnjem obdobju se je v Sloveniji opazno izboljšalo stanje zastopanosti žensk v politiki, do česar je prišlo zaradi spremembe volilne zakonodaje, ki je uvedla spolne kvote. Tako so bile leta 2005 sprejete spremembe Zakona o lokalnih volitvah, ki so postopno uvedle 40 % zastopanost spolov na kandidatnih listah, kar je prineslo tudi rezultate pri izvolitvi občinskih svetnic in svetnikov.

To je opazno tudi v sestavi Mestnega sveta MOL (v nadaljnjem besedilu: MS MOL), ki ima trenutno uravnoteženo zastopanost obeh spolov³ – 22 mestnih svetnic in 23 mestnih svetnikov. Če pogledamo trenutno sestavo komisij in odborov MS MOL lahko rečemo, da je skupna slika dobra – saj je zastopanost obeh spolov, če upoštevamo vse komisije in odbore, uravnoteženo zastopana – 52 % članov in 48 % članic komisij in odborov, ki jih vodi 10 predsednikov in 9 predsednic. Vendar določeni odbori oz. komisije so še vedno enospolno zastopane.

Na lokalnih volitvah v četrtnih skupnostih je slika podobna. V 17 četrtnih skupnostih je bilo izvoljenih 112 (44 %) članic in 145 (56 %) članov sveta četrtnih skupnosti. V četrtnih skupnostih Bežigrad, Jarše in Moste je bilo izvoljenih celo več žensk kot moških. Ta delež izvoljenih žensk pa se ne zrcali tudi na predsedniških in podpredsedniških mestih. Tako v tem mandatu svete četrtnih skupnosti vodi 6 (35 %) predsednic in 11 (65 %) predsednikov ter 13 podpredsednic (33 %) in 26 (67 %) podpredsednikov.

Rezultati lokalnih volitev v MOL kažejo, da je zastopanost obeh spolov tako v mestnem svetu kot v svetih četrtnih skupnosti uravnotežena. Bo pa potrebno z ukrepi vzpodbuditi tudi uravnoteženo zastopanost znotraj posameznih komisij in odborov ter vodenje različnih organov.

Na lokalnih volitvah leta 2014 je bil za župana izvoljen Zoran Janković, ki je imenoval dve podžupanji in tri podžupane. Mestno upravo vodi direktorica. Trenutna slika vodstvenega kadra v MU MOL (upoštevana direktorica, vodje oddelkov, služb, inšpektorata, mestnega redarstva, odsekov, uradov, referatov) kaže visoko zastopanost žensk med vodstvenim kadrom – 67 % žensk, kar je približno enak delež kot je delež vseh zaposlenih žensk (70 %).⁴

Visoka zastopanost žensk je tudi na mestih odločanja v javnih zavodih in javnih podjetjih MOL (skupaj ravnateljic in direktoric = 65 %). Pri tem pa je potrebno izpostaviti izjemno nizek delež direktoric v zavodih in podjetjih na področju razvoja mesta, infrastrukture in prometa, kjer je 25 % zastopanost žensk (3 direktorice v 12 javnih podjetjih), ter zelo visoka zastopanost žensk v vzgoji in izobraževanju - med 83 zavodi, vodi zavod 73 % žensk, od tega v 23 vrtcih najdemo le 1 ravnateljja, v 51 osnovnih šolah pa je 16 ravnateljev in 35 ravnateljic.

Ukrepi v akcijskem načrtu bodo stremeli k zagotavljanju družbene klime in politične kulture brez predsodkov in stereotipnega obnašanja, govora ali nadlegovanja, ki bo ženske spodbujala

³ Uravnotežena zastopanost pomeni, da je vsaj 40% zastopanost vsakega od spolov.

⁴ Stanje na dan 31. 3. 2016.

za vstop v politično in karierno udejstvovanje ter hkrati k spodbujanju aktivne udeležbe in uravnotežene zastopanosti žensk in moških v upravljanju in javnem življenju, predvsem na najvišjih položajih organov mestne uprave ter javnih zavodov in javnih podjetij MOL. Tako se bo spremljala struktura odborov in komisij Mestnega sveta glede na spol, predvsem z vidika, da se poskusijo oblikovati komisije in odbori, ki bodo čim bolj uravnoteženi na podlagi spola. Eden izmed ukrepov je tudi organizacija dneva z menedžerko, kjer bodo izbrana dekleta preživela dan z menedžerko oz. direktorico Mestne uprave, javnih zavodov in javnih podjetij. Dobre prakse na tem področju pa bodo tudi objavljene na spletni strani MOL oz. v Glasilu Ljubljana.

3. Ekonomska neodvisnost

V Sloveniji je delo oziroma ekonomska neodvisnost žensk in moških med najpomembnejšimi vrednotami, zato imamo dolgo in močno tradicijo visoke stopnje zaposlenosti žensk. Statistični podatki kažejo, da ženske predstavljajo skoraj polovico vseh zaposlenih in prav tako kot moški večinoma delajo polni delovni čas ter v povprečju približno enako število ur na teden. Različne raziskave pa ugotavljajo, da kljub povprečno višji izobrazbi, ženske težje najdejo zaposlitev, zasedajo nižja delovna mesta, imajo pogosto manjše karijerne možnosti in so glede na stopnjo strokovne usposobljenosti še vedno slabše plačane kot moški. Poleg tega so ženske pri zaposlovanju in delu, kljub zakonski prepovedi vseh vrst diskriminacije, v praksi pogosteje neenako obravnavane kot moški. Največ primerov diskriminacije je povezanih z materinstvom, saj mlade ženske težje dobijo zaposlitev kot mladi moški, poleg tega pa so po vrnitvi na delo s starševskega dopusta neredko razporejene na slabša delovna mesta.

Razlike med spoloma v stopnji zaposlenosti, brezposelnosti in samozaposlenosti, plačah za enako delo oz. delo enake vrednosti, zaposlitvah za določen čas ter horizontalne (koncentracija žensk ali moških na določenem področju) in vertikalne (koncentracija žensk ali moških na določenem položaju) segregacije na trgu dela so kazalniki ekonomske neenakosti in diskriminacije na podlagi spola.

Polna vključenost delovno aktivnih prebivalk in prebivalcev na trg dela je ključni element dolgoročnega in trajnega gospodarskega in socialnega razvoja vsake samoupravne lokalne skupnosti. Takšen razvoj pa je mogoče doseči zgolj z zagotavljanjem polne zaposlenosti, enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških pri zaposlovanju in delu, kajti le tako lahko ženske in moški polno izkoristijo svoj potencial in neposredno prispevajo h gospodarskemu napredku in produktivnosti ter splošni blaginji.

Po podatkih SURS je na območju MOL v januarju 2016 delalo 206.338 ljudi, od tega jih je bilo 11.712 oz. 5,7 % samozaposlenih (med njimi 181 kmetov in kmetic).

Po podatkih SURS je bilo v letu 2015 delovno aktivnih več občank in občanov MOL kot leto pred tem (tabela 6), in sicer 53.661 občank (od tega jih je 46.550 bilo zaposleno v MOL) in 57.872 občanov (od tega jih je 47.072 bilo zaposleno v MOL). V MOL ima tako delovno mesto 84 % občank in občanov, ostali pa so zaposleni v drugih občinah.

Tabela 6: Delovno aktivno prebivalstvo MOL po starosti in spolu na dan 31. 12. 2014

Starostne skupine	Skupaj	Moški	Ženske
15-19	127	86	41
20-24	2.251	1.402	849
25-29	10.816	5.912	4.904
30-34	16.417	8.608	7.809
35-39	17.783	8.275	8.508
40-44	16.244	8.261	7.983
45-49	16.359	8.161	8.198
50-54	15.369	7.477	7.892
55-59	10.831	5.629	5.202
60-64	3.347	2.259	1.088
Nad 65	566	417	149
skupaj	110.110	57.487 52,2 %	52.623 47,8 %

Vir: SURS

Tabela 7: Delovno aktivno prebivalstvo MOL po izobrazbi in spolu na dan 31. 12. 2014

Izobrazba	Skupaj	Moški	Ženske
Osnovnošolska ali manj	11.082	6.129	4.953
Srednješolska	50.039	30.424	19.615
Višješolska, visokošolska	48.989	20.934	28.055
Skupaj	110.110	57.487	52.623

Vir: SURS

Iz tabele 7 je razvidno, da so tudi v MOL ženske povprečno bolj izobražene kot moški.

Tabela 8: Stopnja brezposelnosti glede na spol v Mestni občini Ljubljana in povprečno v Sloveniji na dan 31. 12. 2014 in 31. 12. 2015

Spol	Slovenija		MOL	
	2014	2015	2014	2015
Moški	12,0	11,1	13,7	12,7
Ženske	14,3	13,7	12,8	12,4
Skupaj	13,1	12,3	13,2	12,6

Vir: SURS

Po podatkih Zavoda za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ) je bilo v MOL konec decembra 2014 registriranih 16.410 (od tega 8.801 moških in 7.609 žensk), konec leta 2015 pa 16.144 brezposelnih občanov in občanov s stalnim prebivališčem v MOL (od tega 8.772 moških in 7.433 žensk). V letu 2014 se je iz evidence brezposelnih oseb zaradi zaposlitve odjavilo 8.019 oseb, od tega 4.645 moških in 3.374 žensk. Med njimi je bilo 1.271 iskalcev prve zaposlitve (601 moški, 670 žensk), 2.092 dolgotrajno brezposelnih (1.139 moških, 953 žensk) in 1.282 starih 50 let ali več (914 moških, 368 žensk). Po podatkih SURS je bila stopnja registrirane brezposelnosti tako v letu 2014 in 2015 (podatki na dan 31. 12.) v Mestni občini

Ljubljana malo višja kot povprečno v Sloveniji, je pa bila občutno nižja med ženskami. Tako lahko rečemo, da so ženske v MOL bolj zaposljive kot ženske v povprečju v Sloveniji (tabela 8).

Novo zaposlovanje ZRSZ pospešuje preko ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Za zaposlovanje težje zaposljivih so med drugim primerna tudi javna dela. MOL v teh primerih lahko podeljuje izjavo o javnem interesu ali sofinancira zaposlitve.

Na lokalni ravni je med ZRSZ in nekaterimi organizacijami (npr. Javni zavod Cene Štupar – Center za izobraževanje Ljubljana, Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije) vzpostavljeno dobro partnerstvo, ki omogoča veliko zanimivih projektov, kot npr. Podjetno v svet podjetništva (mladim do 35 leta, ki so izbrani na javnem pozivu, nudijo strokovno pomoč in dodatna usposabljanja, potrebna za razvoj podjetniške ideje v delujoče podjetje – med drugim jim je omogočena 4 mesečna zaposlitev v RRA LUR), Simbioza mojstri...

Pri tem mora tudi MOL kot delodajalka s svojo politiko enakosti spolov pri zaposlovanju in delu predstavljati zgled za ostale delodajalce. Pri zaposlovanju tako zagotavljamo dostopnost delovnih mest za vse zainteresirane kandidatke in kandidate pod enakimi pogoji. Na dan 31. 3. 2016 je bilo v MU MOL zaposlenih 563 ljudi - 171 moških (30 %) in 392 žensk (70 %). Od tega je le peščica – 19 ljudi (3 %) zaposlenih za določen čas (gre za projektno delo iz sredstev EU, nadomeščanje in pripravništvo). Delež zaposlenih glede na spol se odraža tudi na vodstvenih položajih – tako je 67 % žensk na položajnih delovnih mestih (56 % vodij I. nivoja in 70 % vodij II. nivoja).

Uprava MOL mora zagotavljati kakovostno delovno okolje brez vseh oblik nadlegovanj. Tako je bil 1. 6. 2009 sprejet *Dogovor o ukrepih delodajalca za zaščito zaposlenih pred spolnim in drugim trpinčenjem na delovnem mestu*, ki sta ga podpisala župan in predsednik sindikata. Na podlagi dogovora je bila imenovan Odbor za preprečevanje mobinga, ki je sestavljen iz treh članov in članic ter obravnava prijavljene primere mobinga. Izvedeni sta bili dve anketi o prisotnosti mobinga v MU MOL. V letu 2015 je bilo za vse zaposlene tudi izvedeno predavanje o mobingu.

V Sloveniji in tudi v MOL še vedno prihaja do spolne segregacije – tako horizontalne (določene panoge in poklici so še vedno rezervirani za ženske oz. moške) kot vertikalne (še vedno je več moških na vodilnih, odgovornih, odločevalskih mestih). Ta spolna neuravnoteženost pomeni, da družba ne izkoristi vseh resursov in talentov obeh spolov. Poleg tega, da je participacija žensk na delovnem mestu predpogoj za socialni razvoj in gospodarsko rast, je hkrati tudi pomembna za posameznikov oz. posamezničine ekonomske in življenjske pogoje. Ukrepi v akcijskem načrtu bodo tako temeljili na podpori programom, ki promovirajo poklice, ki so s strani posameznega spola manjšinsko zastopani ter na ozaveščanju in informiranju o dobrih praksah v lokalnem okolju. V letu 2018 bo organiziran dogodek Dan deklet in Dan fantov, na katerem se bodo dekleta seznanjala s tradicionalno moškimi poklici in fantje s tradicionalnimi ženskimi poklici.

4. Usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja

Usklajevanje zasebnega in poklicnega življenja je eden najpomembnejših pogojev za uveljavljanje enakih možnosti spolov v družbi. Problem usklajevanja zasebnih in poklicnih obveznosti se kaže pri porabi in delitvi časa, upoštevanju zasebnih potreb v poklicni sferi in pri usklajevanju potreb zasebnega oz. družinskega življenja s poklicnimi dejavnostmi žensk in moških. Kljub spremembam v delitvi družinskih obveznosti in odgovornosti med ženske in moške, ženske še vedno več časa namenjajo skrbi za gospodinjstvo, otroke, starejše in druge pomoči potrebne družinske članice in člane.

V MOL je po podatkih SURS na dan 1. januar 2015 prebivalo 74.258 družin, od tega tretjina zakonskih parov z otroki in skoraj četrtina mater z otroki (tabela 9). Med 56.173 družinami z otroki, je več kot polovica družin z 1 otrokom in več kot tretjina z dvema otrokoma (tabela 10).

Tabela 9: Družine v MOL na dan 1. 1. 2015

Tip družine	Število	Delež (%)
Družine - SKUPAJ	74.258	100
Zakonski par brez otrok	15.773	21,2
Zakonski par z otroki	26.399	35,6
Mati z otroki	18.407	24,8
Oče z otroki	4.178	5,6
Zunajzakonska partnerja brez otrok	2.320	3,1
Zunajzakonska partnerja z otroki	7.181	9,7

Vir: SURS

Tabela 10: Družine z otroki v MOL na dan 1. 1. 2015

Družine po številu otrok	Število	Delež (%)
Družine z otroki - SKUPAJ	56173	100
1 otrok	31852	56,7
2 otroka	20200	36
3 otroci	3482	6,2
4 + otrok	639	1,1

Vir: SURS

Bistvenega pomena je tudi, da moški prispevajo svoj delež h gospodinjskim opravilom in varstvu otrok, saj z delitvijo družinskih odgovornosti ženske in moški lažje dosegajo ravnovesje med zasebnim in poklicnim življenjem. Pomembno vlogo pri lažjem usklajevanju poklicnega in družinskega življenja pa imajo tudi občine, ki lahko z različnimi mrežami programov in storitev olajšajo usklajevanje zasebnih in poklicnih obveznosti žensk in moških. Za zagotavljanje enakih možnosti spolov je temeljnega pomena ustvarjanje pogojev za lažje in kakovostnejše usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti mater in očetov ter tistih, ki skrbijo za starejše in druge pomoči potrebne družinske članice in člane. Med te pogoje spadajo predvsem različne storitve varstva otrok in oskrbe starejših in drugih pomoči potrebnih oseb ter varne in prožne oblike zaposlitve.

MOL ima zelo dobro urejene javne in podporne storitve varstva otrok - je ustanoviteljica 23 javnih vrtcev, skladno z Zakonom o vrtcih pa financira tudi 24 zasebnih vrtcev. Delovni časi vrtca se prilagajajo potrebam staršev. Javni vrtci so lahko odprti 11 ur, glede na potrebe staršev. V vrtcih, kjer ni izmeničnih oddelkov, je obratovalni čas od 6. do 17.30 ure, v vrtcih z izmeničnimi oddelki pa je obratovalni čas od 6. do 21. ure. Izmenične oddelke ima 5 vrtcev (Jarše, Ledina, Vodmat, Kolezija in Zelena jama). Preko Javnega razpisa se sofinancirajo tudi številne druge dejavnosti za predšolske in šolske otroke – občasno popoldansko varstvo otrok na domu, različne oblike varstva otrok med počitnicami ter različni priložnostni programi v izvedbi nevladnih organizacij in javnih zavodov MOL (Pionirski dom, Živalski vrt Ljubljana, Zavod za šport, Mladi zmaji, Mala ulica itd.).

V MOL je prav tako z različnimi storitvami dobro poskrbljeno za starejše in druge pomoči potrebne družinske članice in člane. Po zakonu MOL zagotavlja subvencionirano mrežo javne službe za storitev pomoč družini na domu (v nadaljnjem besedilu: PND), ki jo opravljata javni

Zavod za oskrbo na domu Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: ZOD) in koncesionar Zavod za oskrbo Pristan, (do)plačuje stroške oskrbe v domovih za starejše in drugih zavodih ter financira plače oz. nadomestila plač družinskim pomočnicam oz. pomočnikom. ZOD poleg javne službe (PND) opravlja še socialni servis. Poleg tega je v MOL tudi 9 dnevnih centrov aktivnosti za starejše, MOL pa preko javnih razpisov tudi sofinancira raznolike programe za starejše s področja socialnega varstva, zdravja, izobraževanja, kulture in športa.

Poleg tega so občine tudi velik delodajalec, ki mora biti na tem področju zgled ter lahko z različnimi ukrepi podpira lažje usklajevanje poklicnega, družinskega in zasebnega življenja zaposlenih žensk in moških. V MOL je uveden gibljiv delovni čas, javne uslužbenke in uslužbenci pa lahko po zakonu koristijo tudi krajši delovni čas, koristijo očetovski dopust in bolniško odsotnost zaradi nege, pri čemer ni zaznanega prezentizma. Mnoge dobre prakse so uvedene tudi v javnih zavodih in podjetjih MOL.

MOL ima na tem področju že veliko dobrih praks, tako da bodo ukrepi v akcijskem načrtu šli v nadaljevanje podpore različnih programov ter razvijanju novih programov ter v spodbujanju delodajalcev (tudi z zagotavljanjem raznolikih storitev), da uvajajo ukrepe za lažje usklajevanje poklicnega in družinskega življenja kot politiko družbene odgovornosti podjetij.

5. Tradicionalne družbene vloge in stereotipi o ženskah in moških

Spolni stereotipi in tradicionalne spolne vloge se prenašajo iz generacije v generacijo, vendar pa se o njih le redko sprašuje s stališča koristi in ovir, ki jih lahko predstavljajo pri razvoju pravične in razvite družbe. Pomembno je, da v procesu vzgoje in izobraževanja delujemo v smeri odpravljanja prevladujočih stereotipov o tipično ženskih in tipično moških vlogah v naši družbi, saj neenakost spolov na različnih področjih družbenega življenja onemogoča enake pravice, možnosti in odgovornosti žensk in moških. Pravična in enaka obravnava spolov v rani mladosti, posameznice in posameznike vodi do tega, da sami osvojijo načela enakosti in v svojem življenju pridejo do spoznanja, da to niso le besede na papirju, ki v realnosti ne delujejo. Pri tem ima pomembno vlogo občina, ki lahko z uvajanjem novih programov oz. v okviru že obstoječih programov izobraževanja, vzgoje in pristožnih dejavnosti otrok in mladine, da večji poudarek preseganju predsodkov in praks, ki temeljijo na stereotipnih vlogah žensk in moških.

V zadnjih letih se vidi porast žensk, ki so se odločile za netradicionalne ženske poklice, nasprotno je moških, ki se odločajo za netradicionalne moške poklice manj in še vedno dobivajo negativne reakcije (npr. saj to je začasno, kaj pa misliš potem delati?). Eden od ciljev bi tako moral biti tudi uravnoteženje razlik pri izbiri izobraževanja, saj je to izredno pomembno za doseg ekonomskih kvalitete. Boljše ravnotežje bo pripeljalo tudi do lažje izbire dečkov in deklic pri odločanju za poklic brez stereotipnih pričakovanj.

Spremenila se je tudi vloga moških v družini – opravijo več dela kot so ga pred leti, povečala se je tudi njihova očetovska vloga. Kljub temu še vedno opazamo stereotipnost. Ženska je še vedno videna v vlogi, da ima največjo odgovornost za otroke. Tako so ženske na vodilnih položajih večkrat vprašane, kako bodo uskladile otroke in kariero kot njihovi moški kolegi.

Pomembna pa je tudi vidnost žensk v lokalnem okolju. Tako je npr. po analizi poimenovanj ljubljanskih ulic, ki so jo opravile slušateljice programa univerze za tretje življenjsko obdobje, v Ljubljani le 48 ulic (od 1623) poimenovanih po znanih Slovenkah (Lešničar 2014).

Ukrepi v akcijskem načrtu bodo tako v prihodnjih letih predvsem osredotočeni na osveščanje in informiranje o preseganju tradicionalnih družbenih vlog ter v stremjenju k bolj pravični družbi.

6. Socialna vključenost ranljivih skupin žensk in moških

Boj proti revščini in socialni izključenosti je dolgotrajen proces, ki ga moramo stalno preučevati in odpravljati vzroke. K višjemu tveganju revščine in socialni izključenosti prispevajo različni dejavniki kot so brezposelnost, zdravstveno stanje, stanovanjske razmere in izobrazba. Stopnja tveganja revščine je razsežnost socialne izključenosti in je višja pri ženskah kot pri moških. Posebna skupina žensk, ki so pogosteje v položaju socialne izključenosti, so kmečke ženske; med bolj ranljive skupine pa se uvrščajo tudi pripadnice etničnih manjšin, starejše in brezposelne ženske, upokojenke, ki v gospodinjstvih živijo same, ženske z različnimi oblikami oviranosti ter matere samohranilke. Bolj so izključenosti in revščini izpostavljene ženske, ki živijo na podeželju, saj velik problem predstavlja dostopnost do različnih storitev, ki se večinoma nahajajo v večjih krajih, na primer lekarna, ambulante, banka.

Za oblikovanje ustreznih programov in ukrepov za zmanjševanje tveganja revščine ter socialne izključenosti ranljivih družbenih skupin žensk in moških ter za zagotavljanje njihovega dostojnega življenja je pomembno ugotavljati in spremljati razlike ločeno glede na spol. Programi in ukrepi morajo biti prilagojeni različnim potrebam skupin žensk in moških z večjim tveganjem revščine in socialne izključenosti.

Občina lahko pripomore k preprečevanju socialne izključenosti tako, da s pomočjo ustreznih storitev in ukrepov vpliva na socialni položaj ranljivih skupin v njenem okolju. Izredno pomemben je razvoj infrastrukture (javni prevoz, stanovanja). V MOL pomembno vlogo odigra javni prevoz pod okriljem Ljubljanskega potniškega prometa, ki širi svoj vozni park in tudi odpira nove proge.

Ranljive skupine imajo posebno mesto tudi v Strategiji razvoja socialnega varstva v MOL od 2013 do 2020. Tako se na podlagi te izvajajo različni programi in storitve, namenjeni posameznim ranljivim skupinam. V Strategiji so med ranljivimi skupinami navedeni: starejši, ženske in otroci, žrtve nasilja, otroci in mladi, ljudje s težavami v duševnem zdravju, ljudje s težavami zaradi motenj hranjenja, ljudje s težavami zaradi uporabe in/ali z zasvojenostjo z nedovoljenimi drogami, ljudje s težavami zaradi uživanja in/ali z zasvojenostjo z alkoholom, ljudje s težavami zaradi prekomerne rabe in/ali z zasvojenostjo s sodobnimi tehnologijami in spletom ter z drugimi oblikami zasvojenosti, ljudje, ki se srečujejo s tveganji za nastanek revščine in brezdomstva ter njunimi posledicami, ljudje z različnimi oblikami oviranosti, imigrantke in imigranti, Romi in Rominje ter lezbijke, geji, biseksualne in transspolne osebe (v nadaljnjem besedilu: LGBT). Tako so preko javnih razpisov sofinancirani raznoliki programi za ranljive skupine – tako nastanitveni (npr. varne namestitve za žrtve nasilja, zavetišča za brezdomne, materinska domova) kot svetovalni, izobraževalni itd. MOL pa ima tudi dva akcijska načrta, in sicer Akcijski načrt »Starosti prijazna Ljubljana« ter Akcijski načrt »Ljubljana – občina po meri invalidov«.

Izredno so pomembni programi in storitve, namenjene ljudem, ki se znajdejo v socialni stiski. Tako v MOL deluje zavetišče za brezdomne ter dnevni centri za brezdomne, kjer se lahko brezdomni zadržujejo čez dan. Na voljo jim je možnost pridobitve oblačil in obutve, ter topel ali suh obrok. Na voljo so tudi kopalnice, kjer uporabniki in uporabnice lahko poskrbijo za osebno higieno. MOL podpira tudi delovanje dveh t.i. materinskih domov, ki so namenjeni materam z mladoletnimi otroki do 14. leta starosti, nosečnicam in ženskam z otroki, ki so v stanovanjski stiski in nimajo drugih možnosti bivanja. Poleg namestitve je uporabnicam v materinskih domovih na voljo tudi strokovna psihosocialna podpora za aktivno reševanje eksistenčnih težav.

K lažšanju posledic revščine in brezdomstva znatno pripomore tudi Območno združenje Rdečega križa Ljubljana, katerega delovanje MOL po zakonu in na osnovi programa sofinancira preko neposredne pogodbe. Družinam, posameznikom in posameznicam, ki se zaradi izrednih dogodkov znajdejo v materialno in socialno ogrožajočih razmerah s tveganjem za nastanek revščine, pomagajo z oskrbo z osnovnimi življenjskimi potrebščinami (prehranski paketi,

higienski pripomočki, oblačila in obutev), brezdomnim pa v svojih prostorih na Viču nudijo možnost higienske oskrbe (tuširanje, higieni pripomočki, sveža oblačila).

MOL v skladu z Odlokom o denarni pomoči dodeljuje denarno pomoč občankam in občanom brez lastnega dohodka in tistim, ki z lastnim dohodkom ne dosežejo minimalnega dohodka za posameznega družinskega člana po Zakonu o socialno varstvenih prejemkih, pa tudi tistim, ki do 30 % presegajo minimalni dohodek. Denarne pomoči so namenjene pomoči ob materialni ogroženosti, pomoči ob začetku šolskega leta, kritju stroškov šole v naravi oziroma letovanj, kritju stroškov kosil za otroke v osnovni in srednji šoli, kjer je organizirana prehrana, kritju stroškov kosil za občanke in občane nad 65 let in pomoči ob rojstvu otroka.

MOL bo tako še naprej sledila ciljem, zapisanim v Strategiji razvoja socialnega varstva, ter spodbujala razvoj novih programov. Tako se bodo sofinancirali različni programi nevladnih organizacij za različne ranljive skupine – tako informativni in svetovalni kot tudi nastanitveni (npr. zavetišče za brezdomne osebe, stanovanjske skupine), prav tako se bodo v skladu z Odlokom o denarni pomoči tudi izplačevale občinske denarne pomoči.

7. Preprečevanje nasilja nad ženskami

Tako ženske kot moški so žrtve nasilja, tako ženske in moški so tudi povzročitelji nasilja. Vendar podatki kažejo, da je žrtev nasilja občutno več med ženskami kot med moškimi. Nekatere skupine žensk (npr. migrantke, prostitutke) pa so še posebej ranljive in bolj izpostavljene nasilju. Tovrstno nasilje pomeni kršitev temeljnih človekovih pravic, svoboščin in dostojanstva ter hud poseg v telesno in psihično integriteto osebe. Nasilje nad ženskami zajema nasilje v družini, spolno nasilje, spolno nadlegovanje, trgovino z ženskami in deklicami, prisilno prostitucijo in pornografijo, prisilne poroke itd.

Kakršna koli oblika nasilja nad ženskami predstavlja oviro za izboljšanje položaja žensk, saj izpostavljenost nasilju omejuje njihovo življenje in tako pogosto vodi do socialne izolacije, asocialnega vedenja, zmanjšanja ekonomskih priložnosti ter nepripravljenost vključevati se v lokalno življenje. Življenje brez nasilja mora biti zagotovljeno tako v zasebni kot v javni sferi.

V Sloveniji nasilje nad ženskami ni več samo problem zasebne sfere, temveč je dobilo širše družbene razsežnosti, ko je država začela prepoznavati potrebo po sistemski ureditvi preprečevanja in obravnave nasilja nad ženskami na nacionalni ravni.

Poleg države imajo pomembno vlogo tudi občine. Na tem področju je MOL zelo aktivna že vrsto let. Tako je področje preprečevanja nasilja bilo vključeno v pretekle strategije in je vključeno tudi v Strategiji razvoja socialnega varstva v MOL od 2013 do 2020. Pod ciljem 3: **Podpora in spremljanje izvajanja socialnovarstvenih programov in/ali storitev, namenjenih ženskam in otrokom, ki doživljajo nasilje** sta zapisana 2 ukrepa:

- podpora različnim (obstoječim in novim) programom socialnega varstva, namenjenih ženskam in otrokom, ki doživljajo nasilje;
- podpora socialnovarstvenega/-ih programa/-ov s ponudbo kriznih namestitev brez omejitev glede na starost in spol otrok ter za posebno ranljive skupine žensk (ženske brez slovenskega državljanstva, starejše ženske).

MOL tako sledi temu cilju in preko javnih razpisov sofinancira široko paleto programov, ki so namenjeni ženskam in otrokom, žrtvam nasilja (varne namestitve, svetovalnice...) kot tudi povzročiteljem nasilja (delavnice). V MOL tako od leta 2001 deluje slovenski krizni center za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja, ki omogoča takojšen umik iz nasilne situacije in varno namestitev. MOL sofinancira tudi 4 varne hiše. Posebna varna hiša obstaja tudi za aktivne uporabnice nedovoljenih drog, ki so žrtve nasilja. MOL pa sofinancira tudi program, ki zagotavlja žrtvam trgovine z ljudmi (moškim in ženskam) krizno namestitev (do 5 dni), varno namestitev (največ 6 oseb hkrati) in reintegracijo. Poleg namestitve so v Ljubljani ženskam, ki

doživljajo nasilje, na voljo tudi programi za osebno, telefonsko in spletno svetovanje ter skupine za samopomoč in podporne skupine.

MOL pa ne nudi nevladnim organizacijam le finančne podpore, ampak jim nudi tudi podporo v obliki oddaje poslovnih prostorov MOL. Tako na eni strani podpira nevladne organizacije na tem področju, po drugi strani pa tudi aktivno sodeluje v kampanjah ozaveščanja. Še posebej je MOL aktivna v času 16 dni akcij proti nasilju nad ženskami (25. 11.-10. 12.), ko skupaj z nevladnimi organizacijami organizira različne aktivnosti.

Izredno pomembna je tudi podpora Javnega stanovanjskega sklada MOL, ki ženskam in ženskam z otroki, žrtvam družinskega nasilja z začasnim bivanjem v materinskih domovih in zatočiščih, centrih za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, omogoča sodelovanje na razpisu, kjer dobijo kot ženske, ki so žrtve nasilja, tudi dodatne točke.

V Strategiji Socialnega varstva se je MOL že zavezala, da bo podpirala programe in aktivnosti za pomoč žrtvam nasilja, vključno z informiranjem, svetovanjem in ustrezno ureditvijo kriznih centrov in varnih hiš, ter za načrtno in sistemsko urejeno delo s storilci nasilja. V okviru akcijskega načrta se bodo dodatni ukrepi tako nanašali na podporo nevladnim organizacijam na področju preprečevanja medvrstniškega nasilja ter trgovine z ljudmi, na ozaveščevalnih aktivnostih ter na tesnejšem sodelovanju z različnimi deležniki na tem področju.

8. Strpnost do LGBT skupnosti

Kljub zakonsko opredeljeni enakosti, se istospolni še vedno soočajo z določenimi oblikami diskriminacije, predvsem na področju urejenosti istospolnih partnerskih skupnosti. V Državnem zboru je bil sicer aprila 2016 sprejet Zakon o partnerski zvezi, ki izenačuje pravne posledice med partnerjema istega spola s pravnimi posledicami, kot jih zakon predvideva za raznospolne partnerske skupnosti, ne ureja pa družinskih razmerij. Zakon se bo sicer začel izvajati v letu 2017. Tako na obseg pravic istospolnih partnerjev in njihovih otrok še vedno vplivajo družbeni in pravni procesi doma in na tujem, predvsem odločitve Evropskega sodišča za človekove pravice v Strasbourgu.

Po padcu dveh referendumov, s katerima bi Slovenija uveljavila zakonodajo na področju izenačitve pravic istospolnih partnerskih skupnosti z raznospolnimi, lahko rečemo, da je družbena klima v Sloveniji precej negativno nastrojena do LGBT skupnosti. Ljubljana je sicer ena izmed redkih občin, kjer je bil referendum potrjen z večino glasov meščank in meščanov in kjer je splošen odnos do LGBT skupnosti vključujoč.

Kot smo zapisali že prej, MOL v svojih politikah posebno pozornost namenja vsem tistim, ki so zaradi neke osebne okoliščine še posebej ranljivi. Mednje seveda spadajo tudi vsi, ki so zaradi svoje spolne usmerjenosti ali izraza, še vedno tarča nerazumevanja, predsodkov in nepravilnega ravnanja. V zadnjih letih je tako eden izmed ciljev politike v MOL tudi sprememba širšega družbenega odnosa do LGBT skupnosti, kar je zapisano tudi v Strategiji razvoja socialnega varstva v MOL. Ta cilj se skuša doseči na dva načina, in sicer s podporo nevladnih organizacij, ki delujejo na tem področju, in z različnimi osveščevalnimi aktivnostmi, programi ter javnimi dogodki.

MOL tako že vrsto let preko javnih razpisov sofinancira raznolike programe nevladnih organizacij – tako so uporabnicam in uporabnikom na voljo osebno svetovanje in informiranje, samopomočne skupine, kulturni in izobraževalni programi itd. Na osnovi splošne družbene klime in po pogovorih z nevladnimi organizacijami pa se je MOL izrazito angažirala tudi z osveščevalnimi aktivnostmi. Najprej smo izdali knjižico Mavrična Ljubljana, ki govori o LGBT organizacijah in aktivnostih v Ljubljani oz. Sloveniji, nato pa smo uvedli certifikat LGBT prijazen, ki skuša delovati predvsem v smeri osveščanja zaposlenih in uporabnikov storitev. V letu 2013 je zaživel tudi zavihek na spletni strani javnega zavoda MOL – Turizem Ljubljana (v

nadaljnem besedilu: TL), kjer so predstavljeni LGBT scena v Ljubljani, LGBT prijazni lokali ter prireditve in so namenjeni tudi LGBT turistkam in turistom. To vključevanje LGBT skupnosti v proces upravljanja in sodelovanje na različnih projektih je bilo prepoznano tudi v mednarodnem okviru. Tako je leta 2015 MOL za aktivnosti na tem področju kot edina iz Slovenije prejela evropsko priznanje za najboljše prakse v javnem sektorju (EPSA 2015), ki ga podeljuje Evropski inštitut za javno upravo. Ocenjevalci projekta na natečaju EPSA 2015 so tako zapisali, da Ljubljana s svojimi aktivnostmi kaže pot, kako začeti in nadaljevati delo za izboljšanje življenja LGBT-oseb. Dobre prakse pa bodo lahko predstavljene tudi na srečanju mavričnih mest (MOL je članica od 2014), ki bo leta 2017 potekalo v Ljubljani.

Na področju LGBT bodo aktivnosti sledile ukrepom, zapisanim v Strategiji socialnega varstva, kot so podpora programom in aktivnostim za LGBT osebe, vključno z informiranjem, svetovanjem, izobraževalnimi in drugimi aktivnostmi, v akcijskem načrtu pa se ukrepi bolj osredotočajo na osveščevalne aktivnosti.

III. CILJI AKCIJSKEGA NAČRTA IN UKREPI ZA NJIHOVO URESNIČEVANJE

Posamezni cilji akcijskega načrta so skupaj z ukrepi, aktivnostmi, kazalniki, rokom izvedbe in nosilci predstavljeni v tabeli.

Tabela 11: Cilji akcijskega načrta na posameznem področju

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
<i>Cilj 1: Uvajanje integracije načela enakosti spolov v lokalno politiko</i>				
Spodbujanje spolno občutljive rabe jezika v dokumentih MOL	Priprava smernic za uporabo spolno občutljive rabe jezika	Sprejete smernice za uporabo spolno občutljive rabe jezika	2017	Koordinatorica za enake možnosti
	Seznanitev zaposlenih v MU MOL s smernicami (dopis in predstavitev po skupinah)	Seznanitev z dopisom Število skupinskih srečanj	2017, 2018	Direktorica MU MOL
Spodbujanje enakosti spolov na različnih področjih v lokalni politiki	Vzpostavitev spletne podstrani Enakost spolov na spletni strani MOL	Postavljena spletna podstran	2017	Koordinatorica za enake možnosti
	Objava različnih člankov, novic, statističnih podatkov, ki se nanašajo na enakost spolov na vseh področjih življenja, na spletni strani MOL in v Glasilu Ljubljana	Število člankov po posameznih področjih	Vsako leto	Koordinatorica za enake možnosti v sodelovanju s pristojnimi oddelki MU MOL, javnimi zavodi in javnimi podjetji MOL
<i>Cilj 2: Zagotavljanje uravnotežene zastopanosti in udeležbe žensk in moških v politiki in na različnih področjih javnega življenja na lokalni ravni</i>				
Zagotavljanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških v odborih in komisijah MS MOL	Spremljanje strukture odborov in komisij na podlagi spola	Struktura odborov, komisij in drugih teles MS MOL na podlagi spola	Vsako leto	KMVVI
Spodbujanje aktivne udeležbe in uravnotežene zastopanosti žensk in moških v upravljanju in javnem življenju	Izvedba dogodka: Dan z menedžerko (dekleta preživijo delovni dan z direktorico, menedžerko)	Število deklet na dogodku Število menedžerk, ki se odzove na pobudo	Vsako leto – prvič 2017	Koordinatorica za enake možnosti v sodelovanju s pristojnimi oddelki MU MOL
	Portreti uspešnih žensk (menedžerk, političark) na spletni strani MOL in v Glasilu Ljubljana	Število člankov v Glasilu Ljubljana Število novic na spletni strani	Vsako leto	Uredništvo Glasila Ljubljana Koordinatorica za enake možnosti v sodelovanju s pristojnimi oddelki MU MOL, javnimi podjetji in zavodi MOL

Tabela 11: Cilji akcijskega načrta na posameznem področju

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Cilj 3: Visoka zaposlenost in odprava diskriminacije zaradi spola pri zaposlovanju in delu				
Ozaveščanje in informiranje o dobrih praksah na področju večje zaposlenosti žensk in ženskega podjetništva v lokalnem okolju	Objava člankov in povezav na članke na spletni strani MOL o uspešnih podjetnicah in o uspešnih projektih zaposlovanja v MOL	Število objavljenih novic na spletni strani MOL	Vsako leto	Koordinatorica za enake možnosti v sodelovanju z RRA LUR, Cene Štupar - CILJ, Tehnološkim parkom
Informiranje o izobraževalnih smereh in promocija poklicev, v katerih je določen spol manjšinsko zastopan	Organiziranje »Dneva deklet« in »Dneva fantov«, ko se dekleta seznanjajo s tradicionalnimi moškimi in fantje s tradicionalnimi ženskimi poklici	Število deklet in fantov na dogodku Število organizacij, ki so se odzvale	2018	Koordinatorica za enake možnosti v sodelovanju z OPVI, javnimi zavodi in javnimi podjetji MOL
Aktivnosti za preprečevanje spolnega in drugega nasilja na delovnem mestu	Spremljanje dela odbora za mobing	Število pritožb Število pritožnikov in pritožnic	Vsako leto	Direktorica MU MOL
Cilj 4: Lažje usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja				
Promoviranje MOL kot družini prijazno podjetje	Pridobitev certifikata Družini prijazno podjetje	Pridobljen certifikat	Začetek aktivnosti v 2017	SMU MOL
Zagotavljanje in spodbujanje dostopnih in kakovostnih storitev varstva otrok v javnih oziroma zasebnih vrtcih ter drugih organiziranih oblikah varstva	Nadaljnje zagotavljanje vrtcev z izmenskimi delovnimi časom	Število otrok, ki obiskuje vrtec z izmenskimi delovnimi časom	Vsako leto	OPVI
	Nadaljnje sofinanciranje drugih organiziranih oblik varstva otrok	Število sofinanciranih programov Število vključenih otrok	Vsako leto	OPVI Javni zavodi
Razvijanje obstoječih in uvajanje novih kakovostnih in dostopnih storitev skrbi za starejše in pomoči potrebne družinske članice in člane	Podpora obstoječih in vzpostavitev novih dnevnihih centrov in drugih programov za starejše	Število sofinanciranih programov	Vsako leto	OZSV
	Subvencioniranje storitve pomoč na domu	Število uporabnic in uporabnikov	Vsako leto	OZSV

Tabela 11: Cilji akcijskega načrta na posameznem področju

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
<i>Cilj 5: Preseganje tradicionalnih družbenih vlog spolov in odprava stereotipov o ženskah in moških na različnih področjih življenja</i>				
Podpora programom in projektom vrtcev, osnovnih in srednjih šol in nevladnih organizacij, ki odpravljajo spolne stereotipe v okviru različnih dejavnosti	Likovni natečaj za vrtce, osnovne šole, srednje šole o netipičnih poklicih/športih za ženske in moške	Število prispelih risb Število avtorjev in avtoric	2017, 2018	OPVI
	Predstavitev izbranih del na razstavi v prostorih MOL	Število razstavljenih risb	2017, 2018	OK
Opredelitev meril prepoznavanja in odprava stereotipnih ravnanj	Uravnoteženo poimenovanje ulic, trgov in parkov v Ljubljani	Število ulic, trgov in parkov, poimenovanih po ženskah	Vsako leto	KPNU
<i>Cilj 6: Socialna vključenost in preprečevanje revščine ranljivih skupin žensk in moških</i>				
Spodbujanje učinkovitega dostopa do zaposlitve, stanovanja, usposabljanja, izobraževanja, kulture, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, socialne in zdravstvene oskrbe za vse, ki živijo v socialni izključenosti	Sofinanciranje programov NVO za različne ranljive skupine	Število sofinanciranih programov	Vsako leto	OZSV
	Sofinanciranje nastanitvenih programov za ranljive skupine (zavetišče za brezdomce, materinski domovi, stanovanjske skupine)	Število sofinanciranih programov	Vsako leto	OZSV
Prepoznavanje posebnih potreb in okoliščin žensk in moških, ki živijo v socialni izključenosti in revščini ter oblikovanje politik in programov, prilagojenih tem potrebam	Izplačilo denarne pomoči MOL	Število prejemnic in prejemnikov denarne pomoči Število denarnih pomoči po namenu	Vsako leto	OZSV

Tabela 11: Cilji akcijskega načrta na posameznem področju

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Cilj 7: Preprečevanje in učinkovita obravnava vseh oblik nasilja nad ženskami				
Podpora programom in aktivnostim za pomoč žrtvam nasilja, vključno z informiranjem, svetovanjem in ustrezno ureditvijo kriznih centrov in varnih hiš, ter za načrtno in sistematično urejeno delo s povzročitelji nasilja	Sofinanciranje programov: - ki ženskam in otrokom, žrtvam nasilja, nudijo možnost varne namestitve - ki ženskam in otrokom, žrtvam nasilja, nudijo podporo, svetovanje, opolnomočenje in zagovorništvo - za povzročitelje nasilja	Število programov Število uporabnic in uporabnikov	Vsako leto	OZSV
Podpora preventivnim programom in aktivnostim za učenje nenasilne komunikacije za otroke in mlade	Sofinanciranje programov nenasilne komunikacije, ki so namenjeni mladostnikom	Število programov Število uporabnikov in uporabnic	Vsako leto	OK Urad za mladino
Ozaveščanje in seznanjanje stroke in širše javnosti o problemu nasilja nad ženskami in otroki, o problemu trgovine z ljudmi ter o možnih oblikah pomoči žrtvam	Sodelovanje v akcijah ozaveščanja, ki jih izvajajo NVO (tudi v sodelovanju z MOL): - ob mednarodnih dnevih boja proti nasilju nad ženskami (25. 11.-10. 12.) - ob evropskem dnevu za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (18. 11.)	Število skupnih aktivnosti Število udeleženk in udeležencev na aktivnostih, kjer je MOL soorganizator	Vsako leto	OZSV v sodelovanju s pristojnimi oddelki MU MOL, javnimi podjetji in javnimi zavodi MOL ter NVO
	Novice v Glasilu Ljubljana in na spletni strani MOL	Število objavljenih spletnih novic in člankov v Glasilu Ljubljana	Vsako leto	Pristojni oddelki MU MOL
Zagotavljanje ukrepov za pomoč žrtvam trgovine z ljudmi	Sofinanciranje programov za žrtve trgovine z ljudmi	Število programov Število uporabnic in uporabnikov	Vsako leto	OZSV

Tabela 11: Cilji akcijskega načrta na posameznem področju

UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK	ROK IZVEDBE	NOSILEC
Cilj 8: Enaka obravnava istospolno usmerjenih in transspolnih oseb				
Podpora programom in aktivnostim za LGBT osebe, vključno z informiranjem, svetovanjem, izobraževalnimi in drugimi aktivnostmi	Podpora programom, namenjenih LGBT osebam	Število programov	Vsako leto	OZSV in drugi pristojni oddelki, TL
Mednarodno sodelovanje in promoviranje Ljubljane kot mavričnega mesta	Aktivno sodelovanje v mreži mavričnih mest	Prisotnost na srečanju Sodelovanje v vsakoletnem projektu mreže mavričnih mest	Vsako leto	OZSV
	Srečanje mreže mavričnih mest v Ljubljani	Število udeleženk in udeležencev	2017	KŽ, OZSV
Podpora in izvajanje osveščevalnih aktivnosti	Promocija certifikata LGBT prijazno	Število prijav Število prejemnikov certifikata	Vsako leto	OZSV in pristojni oddelki MU MOL, javni zavodi MOL, javna podjetja MOL in druge organizacije
	Obeležitev mednarodnega dneva boja proti homofobiji in transfobiji (IDAHOT)	Objava spletne novice in članka v Glasilu Ljubljana	Vsako leto	OZSV
	Podpora Parade ponosa	Objava napovednika Prisotnost župana na paradi	Vsako leto	KŽ, OZSV, OK, OGDP, TL

IV. VIRI

Lesničar, Tina (2014). *Le trije odstotki ulic poimenovani po ženskah*. Delo, 10. 4. 2015.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2013). *Akcijski načrt za enakost spolov v lokalni skupnosti. Smernice za pripravo*.

Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion (2011). *Equality 2014 – the Norwegian Government's gender equality action plan*. Dostopno na: http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Action_plan_2014.pdf.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005–2013 (ReNPEMŽM). Uradni list RS, št.100/2005.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (ReNPEMŽM15-2). Uradni list RS, št. 84/15.

Statistični urad Republike Slovenije – www.stat.si

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM). Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A in 33/16 - ZVarD.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD). Uradni list RS, št. 33/16.

Urad vlade RS za enake možnosti (2007). *Smernice za enakost žensk in moških v lokalnem okolju*.

V. SPREMLJANJE IZVAJANJA AKCIJSKEGA NAČRTA IN POROČANJE O IZVEDENIH UKREPIH

Spremljanje, izvedba ter poročanje o izvedbi posameznih ukrepov Akcijskega načrta »Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2018 bo naloga nosilcev ukrepov, priprava poročila o uresničevanju akcijskega načrta za obravnavo na Mestnem svetu MOL pa naloga koordinatorice/koordinatorja za enake možnosti MOL.

Številka: 079-2/2016-3
Ljubljana, 27. 6. 2016

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković